

СЛОБОДА ДОЛАЗИ

За сво ово време Црном Гором управљаху митрополити који савесно очуваше јуначку слободу и државну независност Црне Горе. За првих сто година њихове владавине, Турци нису јако нападали на Црну Гору, али борба је непрекидно трајала, и црногорци дан и ноћ стајаху на ратној нози према Турцима. Али већ почетком седамнаестог столећа, Турци великом силом изнова наспу на Црну Гору. Много пута султани слаше своју најбољу војску и покушаваше да покоре Црну Гору. Али свим им мука беше узалуд, јер су их Црногорци сваки пут разбили и отерали са својих међа. После турскога пораза под Бечом год. 1683. Млеци зарате на Турке и позову у помоћ Црногорце. Црногорци то једва дочекаше, те са црногорском храброшћу Млечани победише Турке. Због овога Црногорци навукосе гнев силнога паше скадарског Сулејмана, који се завери цару на дивану да ће покорити и уништити Црну Гору. Године 1690. Сулејман паша дигне на Црногорце огромну војску, а помагаху му и црногорски потурчењаци. А Црну Гору изневерише њени савезници Млеци, те Црногорци сами дочекају сву силу Турску. Сулејман допре до брда Вртијељке, изнад Цетиња и ту се заподене љут и крвав бој у коме погибе и славни бокелски ускок Бајо Пивљанин. У боју на Вртијељци, Црногорци се борише лавовски али на крају мораше да одступе пред великом турском силом, те Сулејман продре на Цетиње и разори манастир Иве Црнојевића, па се онда повуче из Цетиња а град Обод остави у рукама црногорских потурчењака. У то доба Црногорци не имаше Господара, јер митрополит Васирион беше умро. Тек год. 1692. постаде митрополит Сава Очинић који је владао само три године. За његове владе осилише се много потурице. Чим задобише у своје руке град Обод, они хтедоше да имају првенство над свим другим Црногорцима, те се отуд створи велика братска омрза. По смрти Саве Очинића, постаде митрополит Данило Петровић, од славне породице Петровића са Његоша, и са њиме заче нова српска владалачка лоза:

Кућа Петровића Његоша. Владика Данило беше јуначан и врло mudar владалац. Он препорочи Црну Гору и очисти је од потурица. Неке црногорци побеше, неке растераше а неке Данило поврати опет у Православље. За Данилове владе Црногорци су имали више ратова са Турцима и увек су срећно победили, али најславнију победу задобише год. 1712. у крвавом боју на Царевом Лазу, где је шака црногорских соколова ужасно потукла велику турску војску. У боју на Царевом Лазу обесмртише се два српска јунака: Вук Мићуновић и Вук Раслапчевић. По смрти Данила Петровића постаде митрополит Сава Петровић. Он беше слаб и невешт владалац, те још за његова живота буде посвећен за митрополита Василије Петровић, који у више бојева славно победи Турке. Василије је учинио многа и велика дела земљи и народу своје. Он је искоренио из Црне Горе зле обичаје, измирио завађена братства, увео ред у држави и народу и спријатељио Црну Гору са моћном Русијом. Ради добра земље и народа свога, владика Василије је често одлазио у Русију, па тамо и умре год. 1766. а тело његово Црногорци пренеше у манастир

Острог, где и данас почива. Због превеликих његових заслуга Српска Православна Црква га прогласи за светитеља под именом: Св. Василије Острошки. По смрти Василијевој, појави се у Црној Гори неки чудан човек по имену Стеван Рајчевић, којег Црногорци касније прозваше Шћепан Мали. Он се издаваше за рускога цара, а Црногорци му поверују и даду му сву власт. Тако Шћепан Мали постаде Господар Црне Горе, поред жива митрополита Саве, који се повуче у манастир. Шћепан Мали владаше мудро и поштено. Он утврди ред у земљи и подиже народно благостање, а својом строгошћу и правдом задоби велику љубав у Црногораца и остави леп спомен. Турци се веома уплаше од Шћепана Малог, те и султан Мустафа лично са три велике војске удари на Црну Гору. Али Црногорци јуначки одбију и разбију Турке. А ускоро потом Русија зарати

на Турке а уз њу пристане и Црна Гора. по свршетку овога рата Турци пошаљу некаквог Грка, који се представи као трговац, и он из потаје убије Шћепана Малог. Сад митрополит Сава опет постаде господар Црне Горе. А кад после неколико година и он умре, наследи га његов синовац Петар Први Петровић, који је мудро и очински владао Црном Гором пуних 48. год. и учинио своје народу велика добра.

За сво ово време Срби у Тесаровини храбро и готово непрекидно ратоваху под заставом Леополдових наследника, цара Јосифа и Карла. А кад једном тесарска војска заузе чак и Ниш и Ужице, онда се опет почеше кретати они Срби у Старој Србији. Тада у Пећи беше патријарх Арсеније Јовановић Шакабанта, који побуни Србе да се иселе у Аустрију. И док је он припремао народ на селидбу, цесарска војска се нагло повуче назад, а кад Турци осетише намеру патријархову, ударе на голоруки народ те многе Србе посеку а патријарх једва живу главу изнесе, те са неколико хиљада народа пребеже у Аустрију где после једанаест година и умре као патријарх српски.

Тако се несрећно сврши ова последња већа сеоба Срба у Угарску. У тим силним сеобама, Стара Србија готово сасвим опусте, те сад Турци ту почеше да увлаче Арнауते. Тако се Арнаути увукоше у срце некадашњег царства Душанова, а српство тек данас плаћа за ове сеобе. Али тим сеобама српски патријаси дошоше главе и својој патријашини. Јер већ год. 1766. Турци продадоше Грцима Пећку Патријашину, која поживе 421. год. и даде српству 35. патријарха српских. Тако угину овај дивни рукосад Св. Саве и цара Душана, те почетком 19. столећа доби нов свој изданак у данашњој Архиепископији београдској, наследници Пећке

Патријаршије. А ови одбегли Срби у Угарској, све више гомилаше своје заслуге за царски престо. У непрестаним ратовима по Турској, Баварској, Чешкој, Француској и Италији, Срби нештедно проливаше своју крв и по хиљаду пута показиваше да су заслужни оних права која су им обећана. Па опет српске привилегије не беху потпуно извршене те се гоњења изнова наставише. Но највеће муке и гоњења претрпе српски народ за владе Марије Терезије, кад су хрватски и мађарски великаши клечећи молили царицу да укине " Српске Привилегије." У то време католичење и унијаћење Срба, узе толики мах да нису бирани никаква средства. Српски народ, доведен до крајњег очаја, најзад се лати оружја, те поче ницати побуна за побуном, а упоредо са побунама поче иселјаване. Због овог гоњења верског, год. 1751. диже се сто хиљада срба из Потисја те се иселише у Русију и настанише се између Кијева и О...акова и ту земљу прозваше Нова Србија. Тако се ови Срби опет вратише у своју прадомовину, некадашњу Велику Србију. Но тек што се утишаше српске побуне у Славонији и Банату, већ кренуше друге, те 1755. год. плану сва Хрватска, Славонија и Срем. ово беше последњи српски устанак изазван насилним унијаћењем. Јер сад и сама царица Марија узе Србе у заштиту, те се постара да доведе у ред народне и црквене послове. А за владе њеног сина, цара Јосифа сви народи, па и Срби, добише потпуну слободу вероисповести. А његов наследник, праведни Леополд Други, допусти Србима да могу сазивати и своје црквено-народне саборе, па већ исте 1790. год. састаде се српски сабор у Темишвару.

За владе цара Леополда, Аустрија беше загазила у нови рат са Турцима, те цар позове у помоћ и Србе из Србије а они то једва дочекају. Год. 1788. Срби Шумадинци, скоче на оружје, а на челу овог устанка беше Коча Петровић, из села Пањеваца под Јастребцем. Срби почеше тући Турке и освајаше место за местом. Али цесарска војска не уђе у Србију као што је обећала, па Турци ударе великом силом на Кочу и опколе га у Поречу. После дуге и крваве борбе Турци ухвате Кочу и његових шездесет другова, те их живе набију на коље. Мало затим и цесарска војска уђе у Србију, њој се придруже многи Шумадинци, који се прозваше Фрајкорци. Здружена војска сад ослободи велики део Србије са Београдом, али опет све мораше вратити Турцима по уговору мира који закључи у Свиштову год. 1791. Русија, Аустрија и Турска. Овај српски устанак и цело ово ратовање народ назва Кочина Крајина.

Кочином Крајином заврши се ово најстрашније доба страдања, које потраја 350. год. За то време Српство беше грозно измучено. Али у тој муци, српски народ се и очеличио. Сад он више није имао цара ни краља, ни великаше ни војвода, али је зато имао непокрлу српску свест и јуначку мишицу своју, прекаљену борбом непрестаном. И само том голем мишицом, оно сиње робље, онај неуки, неписмени осиромашени Србин, сељак, сад започе дивовску борбу за слободу и - однесе сјајну победу.

У следећем броју:
ДОБА СВАНУЋА